

THE IMPORTANCE OF THE “ABUSED ABUSER” HYPOTHESIS IN EXPLAINING THE AETIOLOGY OF PAEDOPHILIA

Maria BEISERT

Institute of Psychology, Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Abstract

The issue of paedophilia and child sexual abuse is connected with the crime defined in article 200 and in related articles of the Polish Penal Code. It may cause severe harm to the physical and psychical health of a victim. One of the well-known consequences is the cycle of abuse: a person who has been a victim can, under certain sets of circumstances, become an offender. In this paper the abused abuser hypothesis is discussed. It has been noted in the sexological literature that a lot of research results verify this hypothesis. However, there are some results, from reliable research projects, that do not support it. The author of this paper offers her own interpretation of the abused abuser hypothesis and explains its usefulness in the process of understanding the phenomenon of paedophilia.

Key words

Paedophilia-aetiology; Child sexual abuse; “Abused abuser”.

Received 4 October 2009; accepted 15 October 2009

1. Introduction

The discussions around paedophilia, at whatever level of competence or emotional involvement, are always finally directed at a practical aim: to diminish, or, even better, to eliminate the phenomenon. Achieving that aim depends on selecting an appropriate theory that precisely defines paedophilia, convincingly explains its aetiology and effectively foresees the risk factors for its occurrence in the future.

The term paedophilia, without going into the details here, refers, for the clinician (a psychologist or physician) to a disease entity coded as F.65.4 in the ICD-10 classification officially used in Poland [31]. It relates to those internal dispositions of a person that are usually manifested in sexual activity involving a child. To a lawyer, paedophilia means a specific crime against the sexual freedom of a child, namely an act(s) described in article 200 of the Polish Penal

Code. The sexual abuse of a child is a term that is close in meaning, but not identical with, the term paedophilia. This term, as with the crime of paedophilia, relates to a certain incident: an act that is committed.

In seeking an answer to the question of the aetiology of paedophilia it is essential to attempt to establish a definition. The three-level formal division of theories proposed by Ward, Polascheck and Beech [42] demonstrates that the proliferation of definitions led to a need to classify theories according to their level of generality. Other explanations do not destroy these methods of ordering the field of research but rather revert them. One of these other explanations is the “abused abuser” hypothesis.

2. The range of application of the abused abuser hypothesis

2.1. Rank of the hypothesis in the system of explanations

The essence of the “abused abuser” hypothesis is the statement that the cause of undertaking sexual behaviour with a child, including behaviour stemming from the disorder of preferences known as paedophilia, is that an abuser has undergone a similar experience in the past and, namely, has been the victim of sexual abuse caused by an adult person [10]. For some victims, the recreation of their own (negative, traumatic, inadequate) experiences plays an important function, and even the prospect of committing a crime is not able to stop them. The status of this hypothesis is supported by its presence in all of the major theoretical tendencies and by its verification and confirmation by the research results¹. If there were no further questions resulting from this hypothesis, it would be possible for both practitioners and researchers to recognise it as binding.

However, a survey and analysis of the literature shows that there is no unambiguous connection between having being a victim in the past and becoming a perpetrator in the future. The empirical data not only describe situations in which victims are free from any negative consequences of abuse (so-called asymptomatic abuse), but also the life histories of perpetrators of sexual acts towards children that show no indication that they have undergone child sexual abuse perpetrated by an adult [8, 23]. The percentage of people with similar experiences (measured both in relation to a healthy population and in relation to a group of criminals) varies considerably, thus reducing confidence in the generalising conclusions, including the hypothesis under discussion². What is more, the gender of a perpetrator considerably modifies the usefulness of the hypothesis [11].

¹ Groth and Burgs [16] observed higher indicators of experience of sexual abuse in childhood among paedophiles when compared to the population. Cohen [8] says that despite the fact that an exact relationship between abuse in childhood and paedophilia in adulthood is not demonstrated, much research does support it and this shows that this relationship has been experienced by many paedophiles. That there is a higher indicator of sexual abuse among paedophiles than among other perpetrators of sexual crimes is an important argument supporting this thesis [2, 18].

² According to Salter [36] this indicator varies in the range between 22–82%, but the author stresses that the results quoted originate from research in which the assessment of the sexual abuse experienced by a perpetrator in childhood was based on the perpetrator’s statements.

Another, very important uncertainty relates to a more general problem. For many authors the aetiology of physical, emotional and sexual violence is similar or even identical [7]. A future perpetrator’s experience of sexual violence in childhood is one of the factors which in the future could increase the overall risk of the occurrence of violence. But it is neither a necessary nor significant factor. According to this method of explaining violence, paedophilia does not depend on a paedophile’s previous experience of sexual violence during childhood. This is because sexual violence in no way depends on the occurrence of specific factors. One should then answer the question of whether the use of the “abused abuser” hypothesis, which is more particular and detailed and which contradicts these more generalised assumptions, is really of importance in understanding the development mechanism of sexual disorders in adulthood.

Because the research results mentioned here to illustrate the doubts about the “abused abuser” hypothesis are contradictory, and because clinical experience does not permit researchers to ignore the meaning of the influence of a perpetrator’s own traumas on their future actions, this paper will attempt to assess the real usefulness of the “abused abuser” hypothesis.

2.2. The influence of gender on taking the role of perpetrator

In analysing the explanatory strength of the “abused abuser” hypothesis and the extent and level of its generality, it is important to take into account such factors as the subjective characteristics of the people whose behaviour (in this case) it concerns, as well as the aim and content of the research which verifies it. In its essence, this hypothesis has been sufficiently well formulated and theoretically documented. The following ideas provide examples:

- identification with the aggressor, namely the compulsion to repeat an element of harmful behaviour. Its essence constitutes a fixation on a given stage of *Ego* development. To deal with anxiety and other displaced, negative emotions, a victim deforms reality through the denial of harm and victimisation and by identifying with the person who caused the harm [13];
- coping with their own trauma by traumatising (harming) others. In this way an offender repeats harmful behaviour in order to give vent to anger related to sexual violence experienced in the past, and to regain control and strength lost in a moment of abuse [27];
- learning to achieve sexual satisfaction is based on an assumption that sexual acts towards children are

a reproduction of their own negative experiences [12]. In adulthood a man reproduces only what he was learned earlier and what serves him in achieving sexual satisfaction. Using the term “normalisation of harmful experiences” Briggs and Hawkins [6] describe how offenders proposing sexual activity to a child act with the conviction that they are offering something pleasant or at least harmless;

- the acceptance of social norms. In a patriarchal society an adult man has the right to decide the fate of those who subordinate to him, including children. Society sanctions men’s power and any way a man chooses to achieve sexual satisfaction [3].

Each of these ideas has been verified by research. However, as stated earlier, it has not supported these ideas strongly enough. It is therefore necessary to further analyse the issues connected with the “abused abuser” hypothesis.

The most important of the subjective characteristics chosen (connected with the description of people whose behaviour is explained using this hypothesis) appeared to be the gender of the offenders. The influence of this characteristic differentiates the behaviour of men and women to an extent meriting the nomination of two separate mechanisms, feminine and masculine, for the transformation of a victim into an offender [4, 11, 19, 29]. These result from a number of specific consequences of sexual abuse that occur decidedly more often in men, and those are long-term effects and the attribution of the event.

The examination of the long-term consequences of sexual abuse has led to the conclusion that men more often use externalisation as a method of coping with the abuse [23]. In this way, as Rew [32] states, they select palliative strategies. It has also been demonstrated that sexual trauma is greater in boys despite, or perhaps precisely because of their not admitting to it. Consistently, it is the specific influence of abuse on the sexual functioning of men that is emphasised. The empirical data suggest that sexual disorders recognised as a consequence of sexual abuse in childhood are, in terms of their frequency and, first of all, of their type, specific to men. These consequences are manifested in men as disturbances of sexual identity (belief in their own homosexuality or bisexuality) [21, 24], sexual aggression [33], lower sexual self-esteem [41], avoidance of sexual activity, functional disturbances, such as premature or delayed ejaculation, insufficient erection, insufficient knowledge, sexual compulsions and promiscuity. There are also studies that treat certain disorders of sexual preference in men, such as exhibitionism, masochism, sadism, fetishism and paedophilia, as the direct result of abuse [24]. It is these studies that

underpin the treatment of sexual abuse as an important element in the explanatory chain of the aetiology of paedophilia. The sexual disorders of abused women are equally widely researched, but they are of a different nature and the attitude of women towards sexuality is more polarised³.

An important difference in the case of women appears to be the attribution of an event. Boys more often assess sexual abuse positively and succumb to the cultural pressure to assess early, or indeed any, sexual experience as valuable. It follows that boys are inclined to use this mechanism for coping with sexual abuse in the future. In employing it they achieve two goals. First, using such mechanisms as displacement, repression or denial, they fight their own trauma. Second, in regarding their activities with a child as pleasant, they begin the process of normalising their experience, of desensitisation and of rendering the victim dependent on the offender and on the rewards he bestows. Some elements of minimization and normalisation are also typical in the actions of women, but they are not based on any positive attribution of their own experience of abuse [1].

For these reasons there is an increased risk that the perpetrators of sexual activity with a child will be male and, indeed, this is confirmed by the statistics relating to sexual abuse. Paedophilia in women (even when that word is employed in its widest definition) is a rare phenomenon⁴, while being of the feminine gender is a considerably more serious risk factor for becoming a victim of abuse than being of the male gender [4]. Therefore, bearing in mind women’s high level of internalisation of the results of abuse – also confirmed in the research – the chances of their transformation from victim into offender are considerably lower than in the case of men. But for the analyses of the life histories of women offenders we might now be convinced of the justice of applying the “abused abuser” hypothesis exclusively to men. By far the greater part of the research [11, 29, 38, 45] indicates that almost all, or even all, women perpetrators have in the past been the victims of sexual abuse. So the necessary condition for perpetration by women is very well known. Their life histories demonstrate that the reason for their perpetration is the interaction of the characteristics of the acts they were victims of in childhood (their severity, the

³ Women abused in childhood experience sexual disturbances in their adult lives that concentrate around two attitudes towards sexual activity: either a complete retreat from it or promiscuity and high risk behaviour [30, 39].

⁴ There is information in the ICD-10 classification that paedophilia is rare among women.

multiformity of the abuse, the multiplicity of offenders) with environmental factors (lack of support in the family, stigmatisation and rejection of the victim, desertion by a sexual partner). Unfortunately, the buffer factors are not known. If, however, only a small percentage of women⁵ become perpetrators, their importance cannot be overestimated. A comparison of the effects of the differences produced by gender means that the “abused abuser” hypothesis, especially in its prognostic version, may be deployed much more often with respect to men as the risk of becoming a perpetrator is greater in male victims. The remaining sections of the paper will therefore concentrate exclusively on this group.

3. Trends in research using the “abused abuser” hypothesis

3.1. The deficits perspective – studies in the history of sexual abuse

The usefulness of the “abused abuser” hypothesis may be assessed from the perspective of the aims of research devoted to masculine perpetrators as well as from the point of view of the subjective factors. An analysis of the research projects that verify this hypothesis allows us to state that they represent two separate trends. The first trend involves projects conducted from the deficits perspective that attempt to determine the factors (acting individually or together with other factors) that influence whether an abused subject assumes the role of perpetrator. The studies conducted from within the deficits perspective include those that concentrate on the history of the sexual abuse (the authors assume that an abuser recreates the situation of being abused and that the characteristics of that situation influence the occurrence of future disorders) and those that concentrate on an offender’s life history (the authors search for the origins of paedophilia in more general, subjective and contextual factors).

Romano and De Luca [34] provide an example of a research this paper defines for its purposes as a study of the history of sexual abuse. The authors concentrate on the characteristics of the act and on the congruence between the experiences of the victim in childhood and their future actions as a perpetrator with respect to a new victim. This research is exclusively concerned with the perpetrators of sexual crimes against children.

⁵ The variety of methods of assessment of women’s perpetration means that the percentage of women perpetrators in a general population of abusers varies between 1 and 10 [4].

The occurrence of sexual abuse in this group was high (75% of the criminals examined had been abused in childhood) and, significantly, exceeded the results defining⁶ the frequency of abuse in a population of adult men. Romano and De Luca also measured the degree of similarity between a situation in which a present perpetrator experienced abuse and in which a present perpetrator was the abuser. The study observed a number of correlations which concerned the characteristics of participants of both interactions, such as the age of victims, the age of perpetrators and the gender of perpetrators (the men had usually been abused by women in the past, did not recognise this situation as harmful and searched for girl victims themselves). With respect to the relationship between the abuser and the victim, the majority of perpetrators examined were victims of persons they had known, but rarely of relatives. In addition to the similarity of the subjective factors there was also an analysis of the resemblance of both acts as revealed in the type of act, the manner of victim acquisition, the duration of the abuse and the frequency of the acts. These elements were similar for victims and for perpetrators, indicating that the characteristics of the act are meaningful in assessing the future actions of the perpetrator. When compared to the overall population a higher frequency of experiences connected with sexual abuse in the people examined was found, as well as a similarity between some of the characteristics of both interactions mentioned above. Yet these data do not provide the grounds for drawing generalised conclusions as the results did not reach the required level of probability to be accepted as significant in relation to all of the characteristics, with the exception of gender, described above. The authors only discussed the tendency found for the stated characteristics of participants and the characteristics of acts in both types of interaction to be similar. If the results had been statistically significant, this would have supported the thesis that offenders recreate acts which they themselves have experienced. This point of view was confirmed by the results of other, very well-conducted research which demonstrated the relationship of future perpetration to earlier abuse, severity and an incestuous relationship [17, 26, 44].

⁶ As Ryan, Miyoshi, Metzner, Krugman and Fryer [35], and Worling [46] report, about 40% of the juvenile perpetrators of criminal acts had been victims of such crimes. Briggs [5] and Graham [15] report considerably higher data (93% and 70% respectively). According to the latest study by Conolly and Woolons [9] it is 45%, and in Polish research conducted by Izdebski [22], which concerned teenagers, it was 68%.

Yet not all the results from the studies that concentrate exclusively on the history of abuse lead to the same conclusions. Hummel and his team [20] also examined the influence of sexual abuse on the way future perpetrators acted. They compared two groups of juvenile perpetrators abusing children: those who in the past had been victims themselves (16 men) and those who had not reported such experiences (20 men). The research concerned such characteristics of abuse as the age of the victim when abused for the first time, the duration of the abuse, the type of activity and the relationship with the perpetrator. On the assumption that the differences in the experiences they had undergone should be the significant element influencing their behaviour, the research looked for differences in the way juvenile abusers acted. It was assumed that the first group would be different from the second, as they would recreate the experiences they had undergone. Yet, in general it was not possible to find significant differences between the groups. Those with and those without a history of abuse acted similarly. However, some more general (than the characteristics of the abuse itself) detrimental trends, such as poorer school achievements despite similar intellectual skills, greater isolation from peers, poorer group contacts after 14 years of age and relatively poorer relationships with others overall were found in the development of people from the sexually abused group. There were similar differences concerning pregnancy and childbirth, with more negative elements attributed to the sexually abused group. Another result differentiating the group of victims was the experience of the loss of a parent (physical because of death, emotional because of separation, abandonment or divorce) and of a father's alcoholism. The factors described had no connection with the characteristics of the acts, but provided support for the thesis that a perpetrator does not recreate negative experiences directly. This research also indicated that rather than the specificities of the act of abuse, it was the more general deficits, such as failures of parental care, that could be responsible for becoming a perpetrator. The same conclusions were reached by Worling [46], who conducted a research project concerning juvenile perpetrators of sexual abuse on children. He concentrated on a description of the relationship between a perpetrator's experience of abuse in childhood and the selection of victims in the future. The majority of abusers that had been victims themselves selected victims of either gender or abused only boys. However, the characteristics of the perpetrators (sex, age, degree of affinity) who in the past had abused the present offender were not important. Hence, it was not possible to determine (in this study at least) whether the charac-

teristics of the person who in the past had abused the perpetrator influenced the selection of victims. The results obtained by other researchers [40] who analysed the outcomes for boys who had been victims of sexual abuse led to the conclusion that those (11 of 25 examined) who became perpetrators in the future did not act in the same way as those who had abused them.

As the above examples of research indicate, the history of sexual abuse only in some cases may influence a victim in such a way that he/she becomes a perpetrator.

3.2. The deficits perspective – studies of the abuser's life history

Additional information supporting the “abused abuser” hypothesis is provided by research from the deficits perspective. This concentrates on the life histories of perpetrators and on the deficits and limitations (the subjective features) of the perpetrator and their environment that are responsible for the appearance of ineffective ways of coping with sexual abuse in childhood. The most recent research of Connolly and Woollons [9] is of this nature. They seek the reason for the pathology in early family conditions and in the sexual socialisation of perpetrators. Of the abusers examined, 45% had themselves been abused, which is a high result, while among rapists, who constituted the control group, as many as 71% had been abused. The latter result had not been expected. The factors that correlated with a greater victimisation of sexual criminals were poorer educational perspectives and the various aspects of the neglect of a child within a family. When families do not take care of their children they also rarely provide them with support in difficult situations. When this lack of support is combined with the appearance of child abuse one can easily imagine how the disadvantageous family conditions can result in the growth of anger and helplessness in a child that has been subjected to sexual violence. It is known that along with a sense of wrong and of lack of support comes a weakening of the sense of agency and control over one's environment. At the same time, though, the likelihood of attempting to restore this control through sexual contact with someone weaker. This way of thinking has been confirmed in research by Briggs and Hawkins [6]. They turned their attention to the meaning of family ties, when comparing the experience of men who had never abused children with that of abusers. It appeared that abused abusers came from environments where interpersonal contacts were saturated by physical and verbal aggression. Under these circumstances a child is unable to experience good and

supportive relationships. Their life histories meant more in the process of their becoming victims than the kind of abuse itself.

The studies cited here, both those that are more detailed and concentrate on the history of abuse and those that are more general and concentrate on the life histories of perpetrators, do not fully verify the “abused abuser” hypothesis. Yet, it is the latter studies that provide the more valuable data, which adds emphasises to the role of the more general variables in the process of becoming an abuser. These questions, though, remain to be answered: in what cases do the event and its characteristics alone influence future perpetration? In what cases does the more general context of an event influence future perpetration?

3.3. The resources perspective – studies of the resistance of victims

Certain suggestions are included in another research stream conducted from the resources perspective, which supplements the deficits perspective discussed above. This is a different, but very interesting, approach to the examination of the “abused abuser” phenomenon. It is concerned with the resistance of victims and stresses the resources and factors that protect them from becoming perpetrators. The phenomenon of resistance concerns the capacity to adapt satisfactorily to reality despite negative events and circumstances [28]. In pursuit of these resources and their relationship to effective adaptation, the researchers attempt to demonstrate that the existence of certain resources breaks the cycle of transformation into a perpetrator. This research model is exemplified by Gilgun [14]. She studied those who had been victims of sexual abuse in childhood (men, women, criminals and those who had never broken the law) and proved that their life histories and the histories of their abuse were different in that they had a close relationship with others: this was what prevented them from taking up sexual activity with a child in the future. A close relationship means a bond with someone who can be trusted and who can provide support. All of the victims from the non-criminal group had entered into close and good relationships, which does not mean that searching for such relationships had not taken years in some cases. In their research Lambie et al. [25] also concentrated on those factors preventing the conversion of roles in people who had been sexually abused in childhood. The search was undertaken across a very wide range of variables, including the subjective characteristics of victims, the assessment of experiences (factors connected with the method used to abuse them in child-

hood) and the social context. A comparison of the group of perpetrators with those who were not abusers proved the predominance in demographic resources of the latter in two points: they were younger and better educated. An analysis of the course of abuse indicated that all had experienced similar sexual activity based on abuse but, after a correction for the mutually neutralising influence of variables, the sexual criminals had been abused at a significantly younger age. They had also experienced sexual arousal during the contact, but never emotional pleasure. And, after the contact had finished, it was only this group that masturbated and fantasised about it. Interesting conclusions were drawn from comparisons of social contacts. At first it appeared that group ties, friendships and peer relationships among the criminals were rare, poor and usually did not go beyond contacts at school. Then an assessment of support coming from family and others showed that criminals could not depend on the goodwill of their parents or relatives, because the intensity, reach and variety of support was significantly lower than in the other group under examination. First and foremost the deficits concerned emotional support from close members of the family, the lack of which was caused by, among other things, detrimental environmental factors (isolation from others, a victimising family). Taken together, all of these factors increase the danger of transformation from victim to perpetrator. Nevertheless they also clearly demonstrate that the so-called risk of transformation of a “survivor” (a term keenly used by the researchers) into a perpetrator is not high.

The research outlines two scenarios for the development of the situation after the sexual abuse of a boy. In the first case the boy is abused at a younger age. Although he experiences no comfort or pleasant emotion in the sexual contact with the adult, he nevertheless experiences sexual arousal during it and afterwards fantasises and arouses himself by imagining it when masturbating. This method of abuse and coping with its effects was present in boys with poorer resources: worse school achievements, poorer contacts with peers and within the group, and less support from their families. In this case the risk of recreating the experience with a reversal of roles is higher. In the second case, the boy is abused when older, feels more comfortable during contact with an adult (kindness, friendly attitude), does not experience sexual arousal and has the support of the group and of the family. The risk of becoming a perpetrator in this case is lower. It emerges from these studies that in those who did not become perpetrators the buffer effect originates first of all from social support that comes from numerous sources (parents, rela-

tives and other adults) and is shown in a variety of ways (through a positive emotional attitude, by good physical and verbal contact). Of course this support relates not only to the moment of abuse itself but also to the experiences related with it. For as the authors emphasise, what is at issue is the general perception of these phenomena in the childhoods of those under examination. The source of the support was not defined (no research was conducted into the attitudes of parents to the children or into the types of relationships they had with them) so that the researchers concentrated instead on assessing its effects and so left others to investigate its origins.

The results appeared promising and directed attention to the meaning of the social factor (the role of social ties) in the aetiology of sexual activity undertaken by an adult with a child. This factor is extremely important, and its role in the aetiology of paedophilia cannot be overestimated. What is striking in the studies conducted by Lambie is the absence of any factors relating to the act of sexual abuse (severity, duration, frequency, relationship with the perpetrator) in childhood and their responsibility for a victim becoming a criminal. Salter et al. [37] reported similar findings saying that they did not support the common opinion that the risk of negative consequences for the victim increases with the severity of the act, which in this case means the risk of the victim becoming a perpetrator. In turn, research conducted by Briggs and Hawkins [6], also showed differences in the act of sexual abuse of a child in a group of perpetrators and non-perpetrators. This factor was found by the authors to be important but they considered its influence, in the light of the strength of action of other factors, as not necessarily significant in the process of a victim's conversion into a perpetrator. In fact they regarded the influence of social environment and the victim's assessment of the sexual abuse as the most important factors. These research results are therefore a good example of the differentiated influence of a variable on a certain characteristic. In this case, the characteristics of the abuse in childhood themselves (those convicted had been abused more often by adult perpetrators and women and the abuse more often involved sexual intercourse and was therefore significantly more invasive in character) differentiated the two groups under examination, however the influence of these variables was assessed as less significant compared to the influence assigned to the experience itself.

4. Conclusions

The analysis of the research results selected and discussed in this paper refers to certain empirical facts. How is it that some studies (from both the deficits and the resources perspectives) argue that the key to the aetiology of paedophilia lies in the recreation of the trauma, the early conditioning of certain sexual behaviour and the positive attribution of criminal acts, and other studies do not? Why is it not easy to explain the aetiology of paedophilia or of acts of sexual abuse using the "abused abuser" hypothesis? What stands in the way is that paedophilia is too complex a phenomenon for simple ideas alone to play the explanatory role. First of all, it is difficult to expect success while using only the hypothesis we have discussed. Second, the manner of formulating the problem is responsible for the lack of order in the results and the difficulty of interpreting them. For it is not important to collect empirical evidence indicating which element of a given phenomenon (sexual abuse in childhood) influences the appearance of another (sexual disorders in adulthood). Theoretically, this relationship has been well documented and this is reflected in the various paradigms. In order to understand the differences in the results of the empirical data it is necessary to pose the question differently: why is it that a developmentally detrimental phenomenon (the sexual abuse of a child by an adult person) leads to the long-term disturbance of the sexual development of a person with the result that, in adulthood, they become a perpetrator of the sexual abuse of a child?

As is known from the majority of research on child abuse, the way a child reacts to the phenomenon depends, as in the case of stress, on the interaction between the strength and type of the stimulus (documented in the research into the history of abuse) and the nature of the reaction (documented in the research into the life histories of perpetrators). Coping efficiently with the experience itself and its results means, as with all stressors and with critical or even traumatic events, incorporating it, integrating it into the whole of our experience and using it to benefit our own development. This positive scenario leaves no room either for living with trauma or for using inefficient ways of coping. The activation of a coping mechanism instead of a defensive mechanism is the first answer to the question why some sexual abuse are asymptomatic and do not result in negative consequences. While this statement does not pertain to perpetrators, it does throw light on the question why some men who are the victims of abuse in childhood never sexually abuse children in the future. To add detail to this statement one may also

say that although some men abused in childhood do not cope perfectly with their abuse, they still use defensive mechanisms other than perpetration, such as withdrawal from sexual activity and promiscuity in contacts with adults. This group never become perpetrators and this is precisely because of the use of an effective coping or defence mechanism towards sexual abuse in the childhood.

The results presented above concerning the experiences of men who have and have not been sexually abused in childhood indicate that these two groups are not identical with groups of men who sexually abuse and do not sexually abuse children. Hence the question: what are the deciding factors in some abused men choosing to abuse children as a means of defence against their own experience of abuse? Here both groups of studies, those that concentrate on the history of abuse and those that concentrate on the perpetrator's life history, provide possible answers. The following characteristics are involved from the point of view of the act of sexual abuse: its severity, its duration, if the perpetrators are women or people known to the child, and the relative youth of the abused child. In turn the second group of studies showed that these factors (assessed by some as less, and by others as more, important) do not act alone, but rather interact with a wide range of characteristics of the victim, such as limited resources (lack of parents, low social status, poor education, lack of support), social isolation and the absence of a full and trusting relationship. Acting together, these factors bind a pattern of behaviour (sexual contact with a child, that is, with a helpless and dependent person) that becomes familiar and whose recreation and repetition delivers gratification. This does not mean that it must immediately bring sexual satisfaction. It is enough if, at first, it lowers emotional tension, releases feelings of harm, soothes hurt, gives a feeling of internal control and reduces dependence. By manipulating a child over a period of time in such a way that sexual activity with it ensures the reduction of sexual tension in the perpetrator, the abuse leads to the achievement of sexual satisfaction. It is then that the lowering of the overall emotional and sexual tension has a great reinforcing power: in one action it is possible to both cope with the events from the past and to achieve pleasurable sensations in the present. As the research has demonstrated, these are the conditions that are responsible for the transformation from victim to perpetrator. Although the answer to the question about the reason is straightforward (it is the interaction between the characteristics of the act and the victim assessed in context) it is still not possible to translate it into simple and unambiguous factors. This process is

complicated by the multiplicity of configurations created by the factors under discussion. For example, an extremely severe act is correlated with the above average intellectual abilities of a victim and his deficits in empathy. This leads to the highly aggressive abuse of children, which is then explained by the right of the offender to oppose oppressive norms. A comparable level of the severity of the sexual abuse experienced by a victim combined with a higher level of empathy will lead to other forms of perpetration (but still perpetration, not an alternative form of defence) in which meeting the needs of the child will be the prime and overt motive for the actions of the perpetrator. Those two situations demonstrate clearly that the same two factors at varying levels of intensity result in a different effect, but always remaining within the scope of the described relation. This gives grounds for the expectation that a variety of configurations of factors are responsible for the various ways paedophilia develops [43]. Finally one may say that the status of the experience, that is sexual abuse, generates a risk of pathology and because of this the "abused abuser" hypothesis has considerable explanatory strength. But how the experience will be assessed and interpreted, and what strategies will be activated towards it, whether it will be coping or defensive mechanisms, depends on the characteristics of the act, the characteristics of the subject and the characteristics of the environment, but first of all on how these characteristics interconnect. In turn, though, this element of our reasoning points to the limitations of the hypothesis and means that we are bound to look beyond it: one that is too narrow and detailed may have too restricted a range of application, which does not mean that the "abused abuser" hypothesis does not explain some elements of the phenomenon well and exhaustively.

In concluding the discussion on the predictive strength of the "abused abuser" hypothesis one should state that, in the case of men, even taking into account the existence of perpetrators without earlier experiences of abuse, it is a factor that considerably increases the risk of becoming an abuser. Nonetheless, it is, first of all, a factor that is insufficient for the occurrence of perpetration and second is in the genesis of abuse should always be described and assessed in an individual manner.

References

1. Anderson P. B., Struckman-Johnson C., Sexually aggressive women, The Guilford Press, New York, London 1998.

2. Araj S., Finkelhor D., Explanations of paedophilia: Review of empirical research, *Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law* 1985, 13, 7–37.
3. Bagley C., Incest behaviour and incest taboo, *Social Problems* 1969, 16, 505–519.
4. Beisert M., Kazirodztwo. Rodzice w roli sprawców, Scholar, Warszawa 2008.
5. Briggs F., From victim to offender: How child sexual abuse victims become offenders, Allen & Unwin, St Leonards, New York 1995.
6. Briggs F., Hawkins R. M. F., A comparison of the childhood experiences of convicted male child molesters and men who were sexually abused in childhood and claimed to be non-offenders, *Child Abuse and Neglect* 1996, 20, 221–233.
7. Carmen E. H., Rieker P. P., Mills T., Victims of violence and psychiatric illness, *A Journal of Psychiatry* 1984, 141, 378–383.
8. Cohen L. J., Nikiforov K., Gans S. [et al.], Heterosexual male perpetrators of childhood sexual abuse: a preliminary neuropsychiatric model, *Psychiatric Quarterly* 2002, 73, 313–336.
9. Connolly M., Woollons R., Childhood sexual experience and adult offending: An exploratory comparison of three criminal groups, *Child Abuse Review* 2008, 17, 119–132.
10. Dhawan S., Marshall W. L., Sexual abuse histories of sexual offenders, *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 1996, 8, 7–15.
11. Ford H., Women who sexually abuse children, John Wiley & Sons, London 2006.
12. Freeman-Longo R. E., The impact of sexual victimization on males, *Child Abuse & Neglect* 1986, 10, 411–414.
13. Gerber P. N., Victims becoming: A study of ambiguities, [in:] The sexually abused male. Prevalence, impact and treatment, Hunter M. [ed.], Lexington Books & D.C. Heath and Company, Lexington 1990.
14. Gilgun J. F., Resilience and the intergenerational transmission of child sexual abuse, [in:] Family sexual abuse: Frontline research and evaluation, Patton M. Q. [ed.], Sage, Newbury Park 1990.
15. Graham K. R., The childhood victimization of sex offenders: An underestimated issue, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 1996, 40, 192–203.
16. Groth A. N., Burges A., A sexual trauma in the life histories of rapists and child molesters, *Victimology* 1979, 4, 10–16.
17. Hanson R. K., Slater S., Sexual victimization in the history of child sexual abusers: a review, *Annals of Sex Research* 1988, 1, 485–499.
18. Haywood T. W., Kravitz H. M., Wasyliew O. E. [et al.], Cycle of abuse and psychopathology in clerical and non-clerical molesters of children and adolescents, *Child Abuse & Neglect* 1996, 20, 1233–1243.
19. Horton A. L., Johnson B., Roundy L. M., Williams D. [ed.], The incest perpetrator: A family member no one wants to treat, Sage, Newbury Park 1990
20. Hummel P., Thömke V., Oldenbürger H. A. [et al.], Male adolescent sex offenders against children: similarities and differences between those offenders with and those without a history of sexual abuse, *Journal of Adolescence* 2000, 23, 305–317.
21. Hunter M., Abused boys: The neglected victims of sexual abuse, Lexington Books & D.C. Health and Company, Lexington 1990.
22. Izdebski Z., Adolescents' attitudes towards sexuality, Warszawa 2004 [unpublished research report].
23. Kendall-Tackett K. A., Williams L. M., Impact of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies, *Psychological Bulletin* 1993, 113, 164–180.
24. Krug R. S., Adult male reports of childhood sexual abuse by mothers: Case description, motivations, and long-term consequences, *Child Abuse & Neglect* 1989, 13, 111–119.
25. Lambie I., Seymour F., Lee A. [et al.], Resiliency in the victim-offender cycle in male sexual abuse, *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* 2002, 14, 31–48.
26. Langevin R., Wright P., Handy L., Characteristics of sex offenders who were sexually victimised as children, *Annals of Sex Research* 1989, 2, 227–253.
27. Marshall W., Laws D., Barbaree H. [eds.], Handbook of sexual assault: issues, theories and treatment of the offender, Plenum Press, New York & London 1990.
28. Masten A. S., Coatsworth J. D., Competence, resilience, and psycho-pathology, [in:] Developmental psychopathology: Risk, disorder, and adaptation, Cicchetti D., Cohen D. J. [eds.], Wiley & Sons, New York 1995.
29. Mathews J. K., Mathews R., Speltz K., Female sexual offenders: A typology, [in:] Family sexual abuse: Frontline research and evaluation, Patton M. Q. [ed.], Sage, Newbury Park 1991.
30. Merrill L. L., Guimond J. M., Thomsen C. J. [et al.], Child sexual abuse and the number of sexual partners in young women: The role of abuse severity, coping style, and sexual functioning, *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 2003, 71, 987–996.
31. Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych, Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10, Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne, Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne Vesalius, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Kraków, Warszawa 2000.
32. Rew L., Esparza D., Sands D., A comparative study among college students of sexual abuse in childhood, *Archives of Psychiatric Nursing* 1991, 5, 331–340.
33. Rogers C., Terry T., Clinical intervention with boy victims of sexual abuse, [in:] Victims of sexual aggression: Treatment of children, women and men, Stuart R. I., Greer J. G. [eds.], Van Nostrand Reinhold, New York 1984.

34. Romano, E., De Luca, V., Exploring the relationship between child sexual abuse and adult sexual perpetrators, *Journal of Family Violence* 1997, 12, 85–98.
35. Ryan G., Miyoshi T. J., Metzner J. L. [et al.], Trends in a national sample of sexually abusive youths, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 1996, 35, 17–25.
36. Salter D., McMillan D., Richards M. [et al.], Development of sexually abusive behaviour in sexually victimised males: a longitudinal study, *The Lancet* 2003, 361, 471–476.
37. Salter A. C., Pedofile, gwałciciele i inni przestępcy seksualni, Media Rodzina, Poznań 2005.
38. Saradjian J., Women who sexually abuse children: From research to clinical practice, John Wiley & Sons, Chichester 1996.
39. Schloretd A., Heiman, J. R., Perceptions of sexuality as related to sexual functioning and sexual risk in women with different types of childhood abuse histories, *Journal of Traumatic Stress* 2003, 16, 275–284.
40. Skuse D., Bentovim A., Hodges J. [et al.], Risk factors for the development of sexually abusive behaviour in sexually victimised adolescent boys: cross-sectional study, *British Medical Journal* 1998, 317, 175–179.
41. Urquiza A. J., Capra M., The impact of sexual abuse: Initial and long-term effects, [in:] *The sexually abused male*. Vol. 1. Prevalence, impact and treatment, Hunter M. [ed.], Lexington Books & D.C. Heath and Company, Lexington 1990.
42. Ward T., Polascheck D. L. L., Beech A. R., Theories of sexual offending, John Wiley's & Sons, New York 2006.
43. Ward T., Siegert R. J., Toward a comprehensive theory of child sexual abuse: A theory knitting perspective, *Psychology, Crime, and Law* 2002, 8, 319–351.
44. Widom C. S., Ames M. A., Criminal consequences of childhood sexual victimization, *Child Abuse & Neglect* 1994, 18, 303–318.
45. Wolfers O., Same abuse, different parents, *Social Work Today* 1992, March 12, 13–14.
46. Worling J. R., Sexual abuse histories of adolescent male sex offenders: Differences on the basis of the age and gender of their victims, *Journal of Abnormal Psychology* 1995, 104, 610–613.

Corresponding author

Maria Beisert
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Psychologii
ul. Szamarzewskiego 89 60-568 Poznań
e-mail: beisert@amu.edu.pl

ZNACZENIE HIPOTEZY *ABUSED ABUSER* DLA WYJAŚNIANIA ETIOLOGII PEDOFILII

1. Wprowadzenie

Dyskusje toczone wokół pedofilii, niezależnie od kompetencji dyskutujących i poziomu ich emocjonalnego zaangażowania, zawsze ostatecznie ukierunkowane są na cel praktyczny – ograniczenie, a jeszcze lepiej, wyeliminowanie zjawiska. Osiągnięcie tego celu zależy od wyboru dobrej teorii precyzyjnie definiującej pedofilię, przekonywająco wyjaśniającej jej etiologię i skutecznie przewidującej czynniki ryzyka jej pojawiania się w przyszłości.

Pojęcie pedofilii, pomijając szczegóły, oznacza dla klinicysty (psychologa, lekarza) jednostkę chorobową F.65.4 w obowiązującej w Polsce klasyfikacji ICD-10 [31]. Odnosi się ono do wewnętrznych dyspozycji człowieka, które zwykle przejawiają się w działaniu mającym cechy aktywności seksualnej podejmowanej z dzieckiem. Dla prawnika pedofilia oznacza określone przestępstwo przeciwko wolności seksualnej małoletniego, tj. czyn z art. 200 k.k. Pojęciem zbliżonym znaczeniowo, ale nie tożsamym z pedofilią, jest seksualne wykorzystanie dziecka. Termin ten odnosi się, tak jak przestępstwo pedofilii, do określonego zdarzenia, do popełnionego czynu.

Ustalenia definicyjne są podstawą do poszukiwania odpowiedzi na pytanie o etiologię pedofilii. Trójpoziomowy formalny podział teorii, który zaproponowali Ward, Polascheck i Beech [42] dowodzi, że ich mnogość wywołała potrzebę klasyfikacji teorii pod względem poziomu ogólności. Te sposoby uporządkowania są nie tyle „niszczone”, ile „odwracane” przez inne pomysły wyjaśnień. Do nich należy właśnie hipoteza *abused abuser*.

2. Zakres zastosowania hipotezy *abused abuser*

2.1. Ranga hipotezy w systemie wyjaśnień

Istotą hipotezy *abused abuser* jest twierdzenie, że pryncypalną podejmowania zachowań seksualnych z dzieckiem (w tym też zachowań, których podłoże stanowi zaburzenie preferencji pod postacią pedofilii) jest przeżycie podobnego doświadczenia w przeszłości, czyli bycie ofiarą nadużycia seksualnego ze strony osoby dorosłej [10]. Odtwarzanie własnych (negatywnych, traumatycznych, nieadekwatnych) przeżyć pełni dla niektórych ofiar istotną funkcję, skoro nawet wizja popełnienia przestępstwa nie jest w stanie ich powstrzymać. Rangę tej hipotezy dokumentuje fakt, że mieści się ona we wszystkich głównych nurtach teoretycznych, a wyniki badań też ją wery-

fikują i potwierdzają¹. Można by potraktować ją jako hipotezę wiążącą dla praktyków i badaczy, gdyby nie kilka wynikających z niej pytań.

Analiza literatury przedmiotu wskazuje na brak jednoznacznego powiązania między byciem ofiarą w przeszłości a stanem się sprawcą w przyszłości. Dane empiryczne nie tylko opisują sytuacje, w których ofiary wolne są od jakichkolwiek negatywnych konsekwencji wykorzystania (tzw. wykorzystania asymptotyczne), ale również opisują historie życia sprawców przestępstw seksualnych wobec małoletnich pozbawione zupełnie elementów wskazujących na seksualne wykorzystanie przyszłego sprawcy w dzieciństwie przez osobę dorosłą [8, 23]. Procent osób z podobnymi doświadczeniami (mierzony w stosunku do zdrowej populacji i w stosunku do grup przestępczych) waha się w bardzo znacznym stopniu, obniżając zaufanie do generalizujących wniosków, w tym także do omawianej hipotezy². Co więcej, płęć sprawcy w istotny sposób modyfikuje przydatność tej hipotezy [11].

Druga, bardzo ważna wątpliwość, wiąże się z problemem o wyższym stopniu ogólności. Dla wielu autorów etiologia przemocy fizycznej, emocjonalnej i seksualnej jest podobna czy wręcz identyczna [7]. Doświadczenie w dzieciństwie przemocy seksualnej ze strony dorosłego przez późniejszego sprawcę byłoby jednym z czynników – ale ani koniecznym, ani znaczącym – który w przyszłości mógłby ryzyko wystąpienia przemocy w ogóle podnosić. Zgodnie z tym sposobem wyjaśniania przemocy, pedofilia nie zależy od uprzedniego doświadczenia przemocy seksualnej przez pedofila w dzieciństwie, bo przemoc seksualna w ogóle nie zależy od zaistnienia specyficznych czynników. Należałoby więc odpowiedzieć na pytanie, czy rzeczywiście posługiwanie się szczegółową hipotezą *abused abuser*, przeczącą tym ogólniejszym założeniom, ma jakiegokolwiek znaczenie dla

¹ Na podwyższony w stosunku do populacji wskaźnik doświadczenia molestowania seksualnego w dzieciństwie wśród pedofilów zwrócili uwagę Groth, Burges [16]. Cohen [8] twierdzi, że mimo iż dokładny związek między wykorzystaniem w dzieciństwie a pedofilią w dorosłości nie jest jasny, to wiele badań go jednak potwierdza, wykazując, jaka liczna grupa pedofilów przeżyła podobne doświadczenie. Argumentem istotnym dla podtrzymania tej tezy jest wyższy wskaźnik wykorzystania seksualnego wśród pedofilów niż wśród innych sprawców przestępstw seksualnych [2, 18].

² Według Salter [36] wskaźnik ten waha się w przedziale 22–82%, ale autorka zaznacza, że cytowane wyniki pochodzą z badań, w których ocena wykorzystania seksualnego, doświadczonego przez sprawcę w dzieciństwie, opierała się na jego wypowiedziach.

zrozumienia mechanizmu powstawania zaburzeń seksualnych w dorosłości.

Ponieważ wyniki badań przywoływane dla zilustrowania przedstawionych tu wątpliwości mają sprzeczny charakter, a doświadczenia kliniczne nie pozwalają pozostawić poza zainteresowaniami badaczy znaczenia wpływu własnych traum sprawcy na jego działanie w przyszłości, dalsza część niniejszego opracowania stanowić będzie próbę oceny rzeczywistej przydatności hipotezy *abused abuser*.

2.2. Wpływ płci na przyjęcie roli sprawcy

Analizując moc wyjaśniającą hipotezy *abused abuser*, jej zakres i poziom ogólności, należy wziąć pod uwagę – poza oczywiście jej zawartością treściową – takie czynniki, jak cechy podmiotowe osób, których zachowań (w tym wypadku) dotyczy oraz cel i treść badań, które ją weryfikują. Jeśli chodzi o zawartość merytoryczną wspomnianej hipotezy, to jej założenia zostały wystarczająco dobrze sformułowane i teoretycznie udokumentowane. Jako przykład służyć mogą następujące koncepcje:

- koncepcja identyfikacji z agresorem, czyli przymus powtarzania fragmentu zdarzenia krzywdzącego. Jej istotą jest fiksacja na pewnym stadium rozwoju *ego*. By radzić sobie z lękiem i innymi wypartymi, negatywnymi emocjami, ofiara zniekształca rzeczywistość poprzez zaprzeczenie krzywdzie i wiktyimizacji, identyfikując się z tym, który jest sprawcą krzywdy [13];
- koncepcja radzenia sobie z własną traumą przez traumatyzowanie (krzywdzenie) innych. Sprawca powtarza krzywdzenie, by dać ujście gniewowi związanemu z doświadczoną w przeszłości przemocą seksualną oraz po to, by odzyskać kontrolę i siłę utraconą w momencie wykorzystania [27];
- koncepcja uczenia się osiągania satysfakcji seksualnej oparta jest na założeniu, że akty seksualne wobec dzieci są repliką własnych negatywnych doświadczeń [12]. W dorosłości mężczyzna odtwarza tylko to, czego został wcześniej nauczony i co służy osiągnięciu zaspokojenia seksualnego. Briggs i Hawkins [6], posługując się pojęciem normalizacji krzywdzących przeżyć, opisali, w jaki sposób sprawcy, proponując dziecku aktywność seksualną, działają z przekonaniem, że oferują coś przyjemnego lub co najmniej nieszkodliwego;
- koncepcja przyjmowania wzorców społecznych. W społeczeństwie patriarchalnym dorosły mężczyzna ma prawo dysponowania losem osób mu podległych, w tym też dzieci. Społeczeństwo akceptuje władzę mężczyzn i każdy sposób uzyskiwania przez niego satysfakcji seksualnej [3].

Każda z przedstawionych koncepcji została zweryfikowana za pomocą badań, które jednak – jak wspomniano wcześniej – wystarczająco ich nie wsparły. Stąd

konieczność analizowania kolejnych kwestii związanych z tą hipotezą.

Wśród wybranych charakterystyk podmiotowych (związanych z opisem osób, których zachowania się przy pomocy tej hipotezy wyjaśnia) cechą najważniejszą okazała się płeć sprawców. Jej wpływ w tak wysokim stopniu różnicuje działanie kobiet i mężczyzn, że można mówić o dwóch różnych mechanizmach – żeńskim i męskim – przemiany ofiary w sprawcę [4, 11, 19, 29]. Wynikają one ze specyficznych skutków wykorzystania seksualnego, występujących zdecydowanie częściej po stronie mężczyzn. Chodzi tu o pewne długotrwałe skutki zdarzenia i o jego atrybucję.

Badanie długotrwałych skutków wykorzystania seksualnego doprowadziło do wniosku, że mężczyźni częściej stosują eksternalizację jako sposób radzenia sobie z nim [23], wybierając, jak podaje Rew [32], strategie paliatywne. Świadczy to o tym, że trauma seksualna jest większa u chłopców, pomimo – a może właśnie dlatego – że się do niej nie przyznają. Ciągłe natomiast podkreśla się specyficzny wpływ wykorzystania na funkcjonowanie seksualne mężczyzn. Dane empiryczne dowodzą, że zaburzenia seksualne potraktowane jako konsekwencja wykorzystania seksualnego w dzieciństwie – co do częstości występowania, a przede wszystkim co do ich rodzaju – są charakterystyczne dla mężczyzn. Konsekwencje te przejawiają się u nich między innymi jako: zaburzenia identyfikacji seksualnej (przekonania o własnej homoseksualności lub biseksualności) [21, 24], agresja seksualna [33], obniżona samoocena w zakresie seksualności [41], unikanie aktywności seksualnej, zaburzenia funkcjonalne typu wczesny i opóźniony wytrysk, niewystarczający wzwód, niedostateczna wiedza, kompulsje seksualne oraz aktywność seksualna z wieloma partnerami. Wśród badań pojawiły się i te, które pewne zaburzenia preferencji seksualnych u mężczyzn (ekshibicjonizm, masochizm, sadyzm, fetyszyzm, pedofilia) wprost traktowały jako skutki wykorzystania [24]. I one właśnie dały podstawę do traktowania wykorzystania seksualnego jako ważnego elementu w łańcuchu wyjaśnień etiologii pedofilii. Zaburzenia seksualne wykorzystanych kobiet są również szeroko opisywane, ale ich treść jest inna, a postawa wobec seksualności bardziej spolaryzowana³.

Inną ważną w przypadku kobiet różnicą okazała się atrybucja zdarzenia. Chłopcy częściej dodatnio wartościują wykorzystanie seksualne, ulegając naciskom kulturowym uznającym wczesne czy jakiegokolwiek doświadczenie seksualne chłopca za wartość. I, co za tym idzie, chłopcy są skłonni ten mechanizm radzenia sobie z wykorzystaniem seksualnym zastosować w przyszłości.

³ Wykorzystane w dzieciństwie kobiety w dorosłym życiu przeżywają zaburzenia seksualne, które skupiają się wokół dwóch biegunów postaw wobec aktywności seksualnej: albo wokół całkowitego wycofania się z aktywności, albo wokół promiskuityzmu i zachowań wysokiego ryzyka [30, 39].

W ten sposób osiągają dwa cele. Z jednej strony – używając mechanizmów takich jak wyparcie, represja czy zaprzeczanie, bronią się przed własną traumą. Z drugiej zaś, uznając to, co sami proponują dziecku za przyjemne, uruchamiają proces normalizowania doświadczenia, desensybilizacji i wikłania ofiary w zależność od sprawcy oraz płynących od niego nagród. Pewne fragmenty minimalizacji i normalizacji są też właściwe działaniu kobiet, ale u jego podstaw nie leży dodatnia atrybucja doznań własnego wykorzystania [1].

Opisane powody zwiększają ryzyko podjęcia w przyszłości aktywności seksualnej wobec dziecka przez sprawcę męczyznę. Statystyki wykorzystania seksualnych potwierdzają ten wniosek. Pedofilia kobiet (nawet szeroko definiowana) jest zjawiskiem rzadkim⁴, a jednocześnie płęć żeńska stanowi poważny czynnik ryzyka stania się ofiarą wykorzystania, znacznie przewyższając pojawienie się tego samego ryzyka u mężczyzn [4]. Stąd przy wysokiej internalizacji skutków wykorzystania u kobiet, również potwierdzonych w badaniach, szansa na przemianę ofiary w sprawcę jest zdecydowanie niższa niż wśród mężczyzn. Wydawałoby się, że wniosek o zastosowaniu hipotezy *abused abuser* wyłącznie wobec mężczyzn jest całkowicie uprawniony. Byłby – gdyby nie analiza historii życia kobiet sprawczyń. Otóż zdecydowana większość badań [11, 29, 38, 45] wskazuje, że prawie wszystkie lub wręcz wszystkie kobiety sprawczynie same były kiedyś ofiarami wykorzystania seksualnego. Dobrze więc znany jest warunek konieczny sprawstwa kobiet. Historie ich życia dowodzą, że interakcja między cechami czynów (surowość, wielopostaciowość wykorzystania, wielość sprawców), których dopuszczono się wobec nich w dzieciństwie i czynnikami środowiskowymi (brak oparcia w rodzinie, stygmatyzacja i odrzucenie ofiary, porzucenie przez partnera seksualnego), składa się na przyczynę ich sprawstwa. Niestety nieznaną jest odpowiedź na pytanie o czynniki buforowe, których znaczenie trudno przecenić, skoro tylko niewielki odsetek kobiet⁵ staje się sprawczyniami. Porównanie efektów różnicy wywołanej przez płęć powoduje, że hipoteza *abused abuser*, zwłaszcza w wersji prognostycznej, może być zdecydowanie częściej stosowana wobec mężczyzn, bo częściej ryzyko stania się sprawcą pojawia się u ofiar płęci męskiej. Stąd też dalsze rozważania będą się wyłączać do nich odnosić.

⁴ ICD-10 zawiera informację, że pedofilia rzadko występuje wśród kobiet.

⁵ Różne sposoby szacowania sprawstwa kobiet powodują, że procent sprawczyń w ogólnym zbiorze osób wykorzystujących dzieci waha się między 1 a 10 [4].

3. Nurty badawcze wykorzystujące hipotezę *abused abuser*

3.1. Perspektywa deficytów – badania nad historią wykorzystania seksualnego

Poza czynnikami podmiotowymi przydatność hipotezy *abused abuser* może być oceniana przez pryzmat celu badań poświęconych sprawcom mężczyznom. Analiza projektów badawczych weryfikujących tę hipotezę pozwala stwierdzić, że reprezentują one dwa odrębne nurty. Do nurtu pierwszego należą projekty uwzględniające perspektywę deficytów. Badania te zmierzają do ustalenia, jakie czynniki (pojedynczo lub w interakcjach z innymi) związane z doświadczeniem wykorzystania seksualnego wpływają na podjęcie roli sprawcy w przyszłości. Do wspomnianego nurtu należą badania skoncentrowane na historii wykorzystania seksualnego (autorzy zakładają, że sprawca odtwarza zdarzenie własnego wykorzystania i że cechy tego zdarzenia wpływają na powstanie przyszłych zaburzeń) oraz badania skoncentrowane na historii życia sprawcy (autorzy poszukują przyczyn pedofilii w czynnikach ogólniejszych, podmiotowych i kontekstualnych).

Przykładem badań określanych na użytek tego opracowania badaniami nad historią wykorzystania seksualnego są te, które prowadzili Romano i De Luca [34]. Autorzy skupiali się na cechach czynu i na kongruencji między doświadczeniem ofiary w dzieciństwie a późniejszym czynem tej ofiary, już jako sprawcy w stosunku do nowej ofiary. Dotyczyły one wyłącznie sprawców przestępstw seksualnych wobec dzieci. Powszechność wykorzystania seksualnego w tej grupie była duża (75% badanych przestępców zostało wykorzystanych w dzieciństwie), znacznie przewyższając wyniki określające⁶ częstość wykorzystania seksualnego w populacji dorosłych mężczyzn. W badaniu tym mierzono stopień podobieństwa między sytuacją, w której obecny sprawca doświadczał wykorzystania, a sytuacją aktualną, gdy sprawca był osobą wykorzystującą. Zauważono istnienie szeregu zbieżności, który dotyczyły cech uczestników obu interakcji, takich jak wiek ofiar, wiek sprawców, płęć sprawców (mężczyźni w większości wykorzystani byli w przeszłości przez kobiety, nie uznając zresztą zdarzenia za krzywdę, sami zaś szukali ofiar dziewczynek) oraz związek między sprawcą a ofiarą (większość badanych sprawców była ofiarami znanych sobie osób, choć rzadko krewnych). Oprócz podobieństwa cech podmiotowych anali-

⁶ Jak podają Ryan, Miyoshi, Metzner, Krugman i Fryer [35] oraz Worling [46], około 40% nieletnich sprawców przestępstw seksualnych było ofiarami takich przestępstw. Briggs [5] i Graham [15] przytaczają dane zdecydowanie wyższe (93% i 70%). Według najnowszych badań Conolly i Woolons [9], wynosi on 45%, zaś w polskich badaniach Izdebskiego [22] dotyczących nastolatków – 68%.

zowano też podobieństwo obu czynów przejawiające się poprzez takie ich cechy, jak rodzaj czynów, sposób pozyskiwania ofiar, czas trwania wykorzystania i frekwencja czynów. Te elementy były dla ofiar i sprawców podobne, wskazując, że charakterystyka czynu ma znaczenie dla oceny późniejszych działań sprawcy. W efekcie udowodniono zwiększoną frekwencję doświadczeń związanych z wykorzystaniem seksualnym u badanych osób w stosunku do populacji oraz podobieństwo kilku cech obu wspomnianych wyżej interakcji. Dane te jednak nie dają podstaw do wyciągania uogólnionych wniosków, ponieważ wyniki nie osiągnęły wymaganego poziomu prawdopodobieństwa, aby można było uznać je za istotne odnośnie do wszystkich opisanych wyżej cech (z wyjątkiem płci). Autorzy jedynie mówili o występującej tendencji, zgodnie z którą wymienione cechy uczestników i cechy czynów w obu typach interakcji można uznać za podobne. Dałoby to oparcie (gdyby wyniki były istotne statystycznie) dla tezy, że sprawcy odtwarzają czyn, którego sami doświadczyli. Ten punkt widzenia potwierdziły wyniki innych bardzo poprawnie przeprowadzonych badań, w których udowodniono związek późniejszego sprawstwa z poprzednim wykorzystaniem (surowością i więzią kazirodczą) [17, 26, 44].

Nie wszystkie jednak wyniki z tej analizowanej grupy badań skoncentrowanych na samej historii wykorzystania prowadzą do takich samych wniosków. Hummel wraz z zespołem [20] również zmierzał do zbadania wpływu wykorzystania seksualnego na sposób działania późniejszych sprawców. Badacze porównali ze sobą dwie grupy nieletnich sprawców wykorzystujących dzieci: tych, którzy sami byli kiedyś ofiarami (16 mężczyzn) i tych, którzy takich doświadczeń nie zgłaszali (20 mężczyzn). Brano pod uwagę takie cechy wykorzystania, jak wiek ofiary, gdy po raz pierwszy została wykorzystana, czas trwania wykorzystania, rodzaj aktywności i związek ze sprawcą. W tym wypadku poszukiwano różnic w działaniu nieletnich przestępców, zakładając, że elementem znaczącym na nie wpływającym powinny być różnice przeżytych doświadczeń. Zakładano, że pierwsza grupa powinna różnić się od drugiej, bo powinna odtwarzać to, czego doświadczyła. Zasadniczo nie udało się jednak odnaleźć znaczących różnic między grupami. Osoby z historią wykorzystania w przeszłości i osoby bez takich doświadczeń działały podobnie. Znalezione natomiast w rozwoju osób z grupy wykorzystanych seksualnie pewne ogólniejsze (niż same cechy wykorzystania) niekorzystne trendy, takie jak gorsze osiągnięcia szkolne mimo porównywalnych możliwości intelektualnych, większa izolacja od rówieśników i uboższe kontakty z grupą po 14 r.ż. przy i tak relatywnie słabych więziach z innymi. Podobne różnice dotyczyły historii ciąży i porodu, które zawierały (w grupie wykorzystanych) więcej elementów negatywnych. Inny wynik odróżniający grupę ofiar to doświadczenie straty rodzica (fizycznej przez śmierć lub emo-

cjonalnej przez separację, opuszczenie czy rozwód) oraz alkoholizm ojca. Opisane czynniki nie miały związku z cechami czynów, ale udokumentowały tezę, że sprawca nie powtarza swoich negatywnych doświadczeń wprost. Badania te wskazały, że nie szczegółowe cechy związane ze zdarzeniem, a pewne ogólniejsze deficyty, np. braki w opiece rodzicielskiej, mogą odpowiadać za przyjęcie roli sprawcy. Do takich samych konkluzji doszedł Worling [46], który prowadził projekt badawczy dotyczący nieletnich sprawców wykorzystujących seksualnie dzieci. Koncentrował się on na opisie zależności między doświadczeniem wykorzystywania sprawcy w dzieciństwie a wyborem ofiar w przyszłości. Większość sprawców – wcześniejszych ofiar – sama sięgała po ofiary płci obojga lub wykorzystywała tylko chłopców. Natomiast cechy sprawcy (płeć, wiek, stopień pokrewieństwa) wykorzystującego kiedyś obecnego sprawcę nie miały znaczenia. Stąd nie udało się stwierdzić (przynajmniej w tych badaniach), czy charakterystyka osoby wykorzystującej kiedyś sprawcę oddziałuje na wybór ofiar. Z kolei wyniki badań innych badaczy [40], którzy analizowali dalsze losy chłopców będących ofiarami wykorzystania seksualnego doprowadziły do konkluzji, że ci wśród nich (11 na 25 badanych), którzy sami stali się sprawcami, nie kontynuowali sposobu działania swoich sprawców.

Jak wskazują powyższe przykłady badań, historia wykorzystania seksualnego potrafi tylko w niektórych wypadkach tak wpłynąć na ofiarę, że zamienia się ona w sprawcę.

3.2. Perspektywa deficytów – badania nad historią życia sprawcy

Więcej informacji podtrzymujących hipotezę *abused abuser* dostarczają badania (również prowadzone z perspektywy deficytów) skoncentrowane na historii życia sprawcy. Ich powtarzającym się motywem jest wskazywanie na deficyty, ograniczenia czy inaczej cechy podmiotowe sprawcy i jego środowiska odpowiedzialne za uruchomienie nieefektywnych sposobów radzenia sobie z wykorzystaniem seksualnym w dzieciństwie. W taki sposób przeprowadzili najnowsze badania Connolly i Woollons [9], poszukując przyczyny patologii we wczesnych uwarunkowaniach rodzinnych i w socjalizacji seksualnej sprawców. Doświadczenie wykorzystania dotyczyło 45% badanych wykorzystujących dzieci (co jest wysokim wynikiem) i, czego się już nie spodziewano, aż 71% gwałcicieli, którzy tworzyli grupę porównawczą. Czynniki, które korelowały z większą wiktyimizacją przestępców seksualnych, to wieloaspektowe zaniedbywanie dziecka w rodzinie i gorsze szanse edukacyjne. Rodziny, które nie dbają o dzieci, równie rzadko dostarczają im oparcia w trudnych sytuacjach. Łącząc ten brak wsparcia z pojawieniem się sytuacji wykorzystywania dziecka, łatwo sobie wyobrazić, jak niekorzystne warunki rodzin-

ne powodują w dziecku wzrost gniewu i bezradności w obliczu doznanej przemocy seksualnej. Wiadomo, że wraz z poczuciem krzywdy i brakiem wsparcia spada poczucie sprawstwa i kontroli w odniesieniu do środowiska, rośnie natomiast prawdopodobieństwo odzyskiwania go w kontakcie seksualnym z kimś słabym. Ten sposób myślenia potwierdziły badania, które prowadzili Briggs i Hawkins [6]. Zwrócili oni uwagę na znaczenie więzi rodzinnej, porównując doświadczenie mężczyzn nigdy nie wykorzystujących dzieci ze sprawcami. Okazało się, że *abused-abusers* pochodzili ze środowisk, gdzie kontakty międzyludzkie nasycone były agresją fizyczną i werbalną, co powodowało, że dziecko nie miało okazji poznać dobrej, wspierającej relacji. W ich procesie wiktymizacji historia życia znaczyła więcej niż rodzaj samego wykorzystania.

Wszystkie cytowane tu badania – zarówno bardziej szczegółowe, skoncentrowane na historii wykorzystania, jak i bardziej ogólne, skoncentrowane na historii życia sprawcy – nie w pełni weryfikują hipotezę *abused abuser*. Więcej jednak wartościowych danych dostarczają te ostatnie, wskazując raczej na rolę ogólniejszych zmiennych w procesie stawania się sprawcą. Nie dają one jednak odpowiedzi na pytanie o to, w jakich przypadkach decyduje o późniejszym sprawstwie samo zdarzenie i jego cechy, a w jakich ogólniejszy kontekst zdarzenia.

3.3. Perspektywa zasobów – badania nad odpornością ofiar

Pewne sugestie zawarte są w innym nurcie badań prowadzonym z perspektywy zasobów, uzupełniającym w stosunku do omówionego powyżej, a skupionym na deficytach. Jest to odmienny, ale bardzo interesujący sposób podejścia do badania zjawiska *abused abuser*. Chodzi o badanie odporności ofiar, czyli akcentowanie zasobów i czynników chroniących przed zostaniem sprawcą. Zjawisko odporności odnosi się do osoby, która w sposób satysfakcjonujący adaptuje się do rzeczywistości mimo istnienia negatywnych zdarzeń i okoliczności [28]. Poszukując zasobów i ich związku ze skuteczną adaptacją, badacze starają się wskazać, że istnienie określonych zasobów przerywa cykl przemiany. Opisany model badań reprezentowała Gilgun [14]. Udowodniła, badając ofiary wykorzystania seksualnego w dzieciństwie (kobiety i mężczyzn, przestępców i osoby, które nigdy nie złamały prawa), że czynnikiem różnicującym ich historię życia i historię wykorzystania oraz decydującym o niepodjęciu aktywności seksualnej z dzieckiem w przyszłości jest posiadanie bliskiej więzi z innymi. Chodzi o więź z kimś, komu można ufać i od kogo można uzyskać wsparcie. Wszystkie ofiary z grupy nieprzestępczej nawiązały bliską i dobrą relację, co nie znaczy, że czasami jej poszukiwanie nie trwało latami. Lambie wraz z zespołem w swoich badaniach [25] też skoncentrował

się na owych czynnikach przeciwdziałających zamianie ról osób wykorzystywanych seksualnie w dzieciństwie. Poszukiwano ich w bardzo szerokim zbiorze zmiennych: wśród cech podmiotowych ofiar, w ocenie zdarzeń (czynniki związane ze sposobem, w jaki ofiary były wykorzystywane w dzieciństwie) oraz w społecznym kontekście. Porównanie grupy sprawców z grupą nie-sprawców wskazywało na przewagę w zasobach demograficznych tych ostatnich w dwóch punktach: była to grupa osób młodszych i lepiej wykształconych. Analiza przebiegu wykorzystania wskazała, że wszyscy doświadczyli podobnej, opartej na wykorzystywaniu aktywności seksualnej, tyle tylko, że (po korekcie wzajemnie znoszącego się wpływu zmiennych) przestępcy seksualni byli wykorzystani w znacząco młodszym wieku. Oni także w trakcie kontaktu w przeważającej mierze doświadczali pobudzenia seksualnego, nigdy nie doświadczając przyjemności emocjonalnej. Tylko oni, gdy kontakt się zakończył, masturbowali się, fantazjując o tym kontakcie. Do ciekawych wniosków doprowadziły wyniki badanych porównujące ich kontakty społeczne. Najpierw okazało się, że więzi grupowe, przyjaźnie, relacje rówieśnicze były w grupie przestępców rzadkie, ubogie i raczej nie wykraczały poza relacje szkolne. Następnie ocena wsparcia czerpanego z rodziny i spoza niej wykazała, że przestępcy nie mogli liczyć na przychyłność swoich rodziców lub krewnych, bo jej intensywność, zasięg i różnorodność była zdecydowanie mniejsza niż w drugiej grupie badanych. Deficyty dotyczyły przede wszystkim wsparcia emocjonalnego pochodzącego od bliskich członków rodziny. Brak tego wsparcia spowodowany był między innymi niekorzystnymi czynnikami środowiskowymi (izolacja od innych, rodzina wiktymizująca). Wszystkie czynniki razem wzięte zwiększają niebezpieczeństwo zmiany ofiary w sprawcę. Niemniej również jasno dowodzą, że tzw. ryzyko zamiany „ocalonego” – którym to określeniem chętnie posługują się badacze – w sprawcę nie jest wysokie.

Badania nakreśliły dwa scenariusze rozwoju sytuacji po wykorzystaniu seksualnym chłopca. W pierwszym przypadku chłopiec wykorzystany w młodszym wieku. Pomimo że nie doświadcza on komfortu i przyjemnych emocji związanych z aktywnością seksualną z dorosłym, to jednak doświadcza pobudzenia seksualnego podczas kontaktu, a po nim fantazjuje i pobudza się jego wizją w czasie masturbacji. Ten sposób wykorzystania i radzenia sobie z jego skutkami wystąpił u chłopców z mniejszymi zasobami (gorsze osiągnięcia szkolne), uboższymi kontaktami rówieśniczymi i w grupie, która otrzymywała mniejsze wsparcie ze strony rodziny. Ryzyko powtórzenia doświadczenia z zamianą ról jest wyższe. Drugi scenariusz opisuje chłopca wykorzystanego w starszym wieku, czującego się bardziej komfortowo w czasie kontaktu z dorosłym (uprzejmość, przyjazna postawa), nie osiągającego podniecenia seksualnego i znajdującego oparcie w grupie i rodzinie. Ryzyko zostania sprawcą jest

wówczas niższe. Z powyższych badań wynika, że efekt buforowy pochodzi przede wszystkim ze wsparcia społecznego płynącego z licznych źródeł (od rodziców, krewnych i innych dorosłych) i okazywanego w różny sposób (przez pozytywne nastawienie emocjonalne, w dobrym kontakcie fizycznym i słownym) u tych, którzy nie zostali sprawcami. Oczywiście wsparcie to obejmowało nie tylko sam moment wykorzystania czy nie tylko z nim się wiązało, bo autorzy podkreślają, że chodzi w ogóle o spostrzeganie tych zjawisk w dzieciństwie badanych. Nie określano wprawdzie, co jest jego źródłem (nie badano postaw rodziców wobec dziecka czy rodzaju relacji z nim), ale skupiono się na ocenie skutków, pozostawiając innym dociekanie, skąd się one biorą.

Wyniki okazały się obiecujące i zwróciły uwagę na znaczenie czynnika społecznego (rolę więzi społecznych) w etiologii aktywności seksualnej podejmowanej przez dorosłego z dzieckiem. Czynnikiem ten jest niezwykle ważny, a jego rola w etiologii pedofilii nigdy nie może zostać przeceniona. To, co jednak zastanawia w badaniach, które prowadził Lambie, to brak jakichkolwiek czynników po stronie czynu (surowość, czas trwania, częstota, relacja ze sprawcą) wykorzystania seksualnego w dzieciństwie odpowiedzialnych za wejście ofiary w rolę przestępcy. Podobnie o swoich wynikach wyraził się Salter wraz z zespołem [37], mówiąc, że nie wspierają one powszechnego poglądu, że wraz ze wzrostem surowości czynu rośnie ryzyko negatywnych konsekwencji dla ofiary, w tym wypadku konsekwencji w postaci zamiany ofiary w sprawcę. Z kolei badania, które prowadzili Briggs i Hawkins [6], też wykazały różnice w czynie wykorzystania seksualnego dziecka w grupie sprawców i nie-sprawców. Czynnikiem ten autorzy uznali za ważny, ale jego działanie – w świetle siły działania innych – za niekoniecznie istotne w procesie przemiany ofiary w sprawcę. Decydując się na wskazanie najbardziej znaczącego czynnika, wskazali na wpływ otoczenia społecznego i sposób oceny wykorzystania seksualnego przez ofiarę. Cytowane wyniki badań są więc dobrym przykładem zróżnicowanego wpływu zmiennych na daną cechę. W tym bowiem wypadku same cechy wykorzystania w dzieciństwie (skazani byli przecież wykorzystywani częściej przez dorosłych sprawców, przez kobiety i wykorzystanie polegało częściej na stosunku seksualnym, a więc miało zdecydowanie bardziej inwazyjny charakter) różnicowały dwie grupy badanych, ale wpływ tych zmiennych oceniono jako mniej znaczący w stosunku do wpływu, jaki przypisano samej atrybucji doświadczenia.

4. Wnioski

Analiza wybranych i przytoczonych tu wyników badań odwołuje się do pewnych faktów empirycznych. Jak to się dzieje, że pewne badania (i to podejmowane za-

równo z perspektywy deficytów, jak i z perspektywy zasobów) przekonują o tym, że istota etiologii pedofilii zawiera się w odtwarzaniu przeżytej traumy, wczesnym warunkowaniu określonych zachowań seksualnych, dodatkowej atrybucji czynów przestępczych, a inne nie? Dlaczego nie można w prosty sposób za pomocą hipotezy *abused abuser* wyjaśnić etiologii pedofilii czy czynów wykorzystania seksualnego? Na przeszkodzie stoi fakt, że pedofilia jest zjawiskiem zbyt złożonym, by proste koncepcje dobrze spełniały tę funkcję. Stąd, po pierwsze, trudno liczyć na sukces, posługując się wyłącznie omawianą hipotezą. Po drugie, za chaos wyników i trudność w ich interpretacji odpowiedzialny jest sposób formułowania problemu. Nie jest bowiem istotne zbieranie dowodów empirycznych wskazujących, jaki fragment jednego zjawiska (wykorzystania seksualnego w dzieciństwie) wpływa na powstanie innego (zaburzeń seksualnych w życiu dorosłym). Teoretycznie związek między tymi zjawiskami został dobrze udokumentowany, co znalazło odzwierciedlenie w różnych paradygmatach. W celu zrozumienia różnic w wynikach badań empirycznych trzeba inaczej postawić kwestię. Należy zapytać, co sprawia, że pewne niekorzystne rozwojowo zjawisko (bo taki status ma wykorzystanie seksualne dziecka przez osobę dorosłą) potrafi w sposób trwały zaburzyć rozwój seksualny człowieka, prowadząc do tego, że staje się on sprawcą wykorzystywania seksualnego dziecka w dorosłości.

Jak wiadomo z większości badań nad wykorzystaniem dzieci, sposób reagowania dziecka na to zjawisko zależy – analogicznie jak w razie stresu – od interakcji między siłą i rodzajem działającego bodźca (dokumentują to badania nad historią wykorzystania) a rodzajem uruchomionej wobec niego reakcji (dokumentują to badania nad historią życia sprawcy). Skuteczne uporanie się z samym wydarzeniem i jego skutkami oznacza – tak jak w przypadku wszelkich stresorów, wydarzeń krytycznych czy nawet traumatycznych – inkorporowanie go, a następnie zintegrowanie z całością własnego doświadczenia oraz spożytkowanie z korzyścią dla własnego rozwoju. Ten pozytywny scenariusz nie pozostawia miejsca ani na życie z traumą, ani na posługiwanie się nieskutecznymi sposobami radzenia sobie z nią. Uruchomienie mechanizmu zaradczego w miejsce mechanizmu obronnego – oto pierwsza odpowiedź na pytanie, dlaczego część wykorzystanych seksualnych pozostaje asymptomatyczna i nie wywołuje negatywnych następstw. Tyle, że stwierdzenie to nie dotyczy sprawców, natomiast zawiera w sobie wyjaśnienie kwestii, dlaczego część mężczyzn – ofiar wykorzystania w dzieciństwie – nigdy w przyszłości nie wykorzystuje seksualnie dzieci. Czyniąc tę wypowiedź bardziej szczegółową, można powiedzieć również, że część wykorzystanych w dzieciństwie mężczyzn aczkolwiek nie uporała się w modelowy sposób ze swoim wykorzystaniem, to stosuje mechanizmy obronne inne niż

sprawstwo (na przykład ucieczkę od aktywności seksualnej, promiskuityzm w kontaktach z dorosłymi). Ta grupa nigdy nie zostaje sprawcami właśnie ze względu na użycie skutecznego mechanizmu zaradczego lub obronnego wobec wykorzystania seksualnego w dzieciństwie.

Wyniki prezentowane powyżej, zbierające doświadczenia mężczyzn wykorzystanych i niewykorzystanych seksualnie w dzieciństwie, wskazują, że podział na te dwie grupy nie pokrywa się, lecz krzyżuje z podziałem na mężczyzn wykorzystujących i niewykorzystujących seksualnie dzieci. Stąd pytanie: jakie czynniki decydują, że niektórzy wykorzystani mężczyźni wybierają wykorzystywanie dzieci jako sposób obrony przed własnym doświadczeniem wykorzystania? I tu obie grupy badań – i te skoncentrowane na historii wykorzystania, i te skoncentrowane na historii życia sprawcy – dają możliwości odpowiedzi. Złożyły się na to następujące cechy po stronie czynu: jego znaczna surowość, długotrwałość, sprawstwo kobiet i osób znanych dziecku, młodszy wiek wykorzystanego dziecka. Z kolei druga grupa badań wskazała, że czynniki te (oceniane przez niektórych jako mniej, a przez innych jako bardziej istotne) nie działają same, ale w interakcji z takim szeroko ujętymi cechami po stronie ofiary, jak: ograniczone zasoby (brak rodziców, niski status społeczny, niskie wykształcenie, brak wsparcia), izolacja społeczna oraz brak dobrej i pełnej ufności relacji. Czynniki te, działając łącznie, doprowadziły do tego, że pewien wzorzec postępowania (kontakt seksualny z dzieckiem – osobą bezradną i zależną) uległ utrwaleniu jako działanie znane, którego odtwarzanie i powtarzanie ma moc gratyfikacyjną. Nie znaczy to, że musi od razu przynosić satysfakcję seksualną. Wystarczy, że na początek obniża napięcie emocjonalne, tzn. uwalnia od poczucia krzywdy, łagodzi ból, daje poczucie sprawstwa i ogranicza zależność. Z czasem i poprzez takie manipulowanie dzieckiem, by aktywność z nim zapewniała obniżenie napięcia seksualnego sprawcy, wykorzystywanie prowadzi do uzyskiwania satysfakcji seksualnej. I wtedy kumulacja obniżającego się uogólnionego napięcia emocjonalnego i napięcia seksualnego ma wysoką moc nagradzającą. Pozwala bowiem za pomocą jednego działania zarówno uporać się ze zdarzeniem z przeszłości, jak i zapewnić aktualne, przyjemne doznanie. Jak wskazały badania, warunki te odpowiedzialne są za przemianę ofiary w sprawcę. I aczkolwiek odpowiedź na pytanie o przyczyny brzmi prosto: jest nimi interakcja między cechami czynu i ofiary oceniana w kontekście, to przełożenie jej na proste i jednoznaczne czynniki nie jest możliwe. Komplikuje ten proces wielość konfiguracji, które tworzą omawiane czynniki. Na przykład wysoka surowość czynu skorelowana z dobrymi kompetencjami intelektualnymi ofiary i z jej deficytami w zakresie empatii doprowadzi do wykorzystywania dzieci ze znaczną dozą agresji, usprawiedliwianej prawem sprawcy do przeciwstawiania się opresyjnym nor-

mom. Porównywalny poziom surowości wykorzystania seksualnego dotykający ofiarę z wyższym poziomem empatii doprowadzi do innych form sprawstwa (ale jednak do sprawstwa, a nie do alternatywnej formy obrony), gdzie zaspakajanie potrzeb dziecka będzie naczelnym, jawnym motywem działań sprawcy. Te dwie sytuacje jasno wskazują, że nawet dwa te same czynniki o różnym natężeniu dają odmienny efekt, ale zawsze utrzymany w ramach opisanej zależności. Daje to podstawę do przewidywania, że różne konfiguracje czynników odpowiedzialne są za istnienie różnych ścieżek rozwoju pedofilii [43]. Ostatecznie można powiedzieć, że status wydarzenia, jakim jest wykorzystanie seksualne powoduje, że niesie ono ze sobą ryzyko patologii. I z tego względu hipoteza *abused abuser* ma znaczną moc wyjaśniającą. To jednak, w jaki sposób wydarzenie zostanie ocenione, zinterpretowane i jakie zostaną wobec niego uruchomione strategie (zaradcze czy obronne), zależy od cech czynu, cech podmiotu i cech otoczenia, a przede wszystkim od wzajemnych powiązań między nimi. Ten z kolei fragment wywodu wskazuje na ograniczenia hipotezy i nie pozwala na niej poprzestać. Zbyt wąska i zbyt szczegółowa hipoteza może mieć tylko wąski zakres zastosowania, co nie znaczy, że pewnych fragmentów zjawiska nie wyjaśnia dobrze i wyczerpująco.

Podsumowując natomiast dyskusję nad mocą predykcyjną hipotezy *abused abuser* należy, nawet biorąc pod uwagę istnienie sprawców bez doświadczeń stwierdzić, że w przypadku mężczyzn jest ono czynnikiem w znacznym stopniu podnoszącym ryzyko zostania sprawcą. Jednakże, po pierwsze, niewystarczającym do tego, by sprawstwo miało miejsce, a po drugie – czynnikiem, którego udział w genezie wykorzystania powinien być zawsze opisywany i szacowany w indywidualny sposób.